

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ

*Սովորողների կրթական կարիքներին
համապատասխան ուսուցման
գործընթացի կազմակերպման
առանձնահատկությունները*

ԱՌԱՐԿԱ

Դասվար

ՀԵՂԻՆԱԿ

Վարդուշ Խաչատրյան

ՄԱՐԶ

Արմավիր

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Արմավիրի միջնակարգ դպրոց

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ -----	3
2. ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ-----	5
3. ԳԼՈՒԽ 1. ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ-----	7
4. ԳԼՈՒԽ 2. ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԴԵՐԸ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔՈՒՆԵՑՈՂ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ-----	11
5. ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ՄԱՍ-----	14
6. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ-----	17
7. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ-----	18

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտության արդիականությունը. Մարդիկ լինում են տարբեր՝ թե իրենց բնավորությամբ, թե իրենց տեսակով և հոգատարությամբ: Եվ այս տարբերությունն էլ ցանկացած հասարակության դարձնում է ավելի հարուստ: Մա իր արտացոլումն է գտել նաև դպրոցում: Իսկ հաջողության հասնելու համար անհրաժեշտ են մշտադիտարկման և հաշվետվողականության ընթացակարգեր: Այսօր առանցքային հարցերից մեկը հանրակրթության ուսուցիչների դժվարություններն են՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին դասավանդելու և դասարանում ներառական միջավայր ստեղծելու հարցերում:

Ներառական կրթության հիմքում մարդու՝ կրթությունից օգտվելու իրավունքն է: Քանի որ մարդիկ բազմազան են, ուստի նրանց կրթական կարիքների բացահայտումը միշտ էլ արդիական է: Սրանով է պայմանավորված հետազոտական աշխատանքի ուսումնասիրությունը:

Դժվարությունները երեխաների մոտ կարող են տարբեր լինել կրթության մեջ: Երեխաներ կան, որոնք կարող են դժվարանալ կարդալիս, գրելիս, թվերի հետ աշխատելիս կամ շրջապատող մարդկանց հետ շփվելիս, հաղորդակցման խնդիրներ ունենան:

Երեխաների մի խմբի համար այդ դժվարությունները կարող են պայմանավորված լինել հաշմանդամությամբ: Դա կարող է լինել որոշ երեխաների համար ժամանակավոր, որոշների համար՝ երկարատև և մշտական մասնագիտական աջակցություն պահանջող խնդիր:

Հետազոտության նպատակը. Բացահայտել սովորողի կրթական կարիքները և դրան համապատասխան ուսուցման գործընթացի կազմակերպման առանձնահատկությունները:

Հետազոտության խնդիրները.

1. Լուսաբանել հանրակրթության տարրական դասարանների երեխաների կրթական կարիքների բազմազանությունը, ուսումնական գնահատման գործընթացը:
2. Արժևորել ընտանիքի դերը կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների հետ աշխատելիս:

3. Դիտարկել ՈԻՀՁ գործընթացը:

Հետազոտության տեսական և գործնական նշանակությունը.

Հետազոտության տեսական նշանակությունը ուղղված է հիմնախնդրի շուրջ ուսումնասիրություններ կատարողներին:

Հետազոտության գործնական նշանակությունը ուղղված է հանրակրթական դպրոցի ուսուցիչների տեսական գիտելիքները գործնականում կիրառելուն:

Հետազոտության մեթոդները. Ջրույց, քանակեճ, հարց ու պատասխան, քառաբաժան:

Հետազոտության օբյեկտը. Արմավիրի մարզի, գ. Արմավիրի միջն. դպրոցի 3-րդ դասարան:

Հետազոտության կառուցվածքը. Աշխատանքը բաղկացած է բովանդակություն, ներածություն, գրական ակնարկ, հետազոտական մաս, եզրակացություն և գրականության ցանկ հատվածներից և 2 ընդհանուր գլուխներից, որտեղ հիմնավորվում է աշխատանքի նպատակը:

Ընդհանուր աշխատանքի ծավալը կազմում է 18 էջ:

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատումը երեխայի զարգացման տարբեր փուլերում նրա մասին բազմաբնույթ տեղեկությունների հավաքագրման ու տվյալների համակարգման գործընթաց է, որն իրականացվում է երեխայի բնական միջավայրում՝ ապահովելով երեխայի ուսումնական ծրագրերի ճիշտ պլանավորումը, անհրաժեշտ մասնագետների ծառայությունների և միջավայրին հարմարեցումների տրամադրումը:

Պետք է առանձին վերցրած աշակերտի համար ապահովել նրա կարողություններին և կարիքներին համապատասխան որակյալ կրթություն: Դրա համար անհրաժեշտ է ուսումնական գործընթացում դիտել, գնահատել, հետևել որպես անհատ՝ իր կարողություններով, ընդունակություններով, դժվարություններով և հետաքրքրություններով:

Կրթության մատչելիությունը ու հասանելիությունը, որպես հասարակության զարգացման ու առաջընթացի հիմնական միջոց, ամրագրվել են դեռևս 1990- ական թվականներին, երբ ՄԱԿ-ի և ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի անդամ երկրների կողմից ընդունվեցին «Երեխաների իրավունքների» կոնվենցիան (1989, ՄԱԿ) և «Կրթություն բոլորի համար համաշխարհային հռչակագիրը» (2000):

1990-ական թթ.-ից սկսած Հայաստանն ընդունել է միջազգային և տեղական մի քանի կարևոր փաստաթղթեր, որոնք նպաստել են երկրում ներառական կրթության քաղաքականության մշակմանն ու ներդրման ընդլայնմանը: Հայաստանը ՄԱԿ-ի Երեխայի իրավունքների կոնվենցիան (ԵԻԿ) վավերացրել է 1992 թ.-ին, Ներառական կրթության հայեցակարգն ընդունել է 2005 թ.-ին, իսկ 2010 թ.-ին վավերացրել է ՄԱԿ-ի կոնվենցիան Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների (ԿՀԱԻ) մասին, որով հաստատել է երկրի քաղաքական կամքը ապահովելու հաշմանդամություն ունեցող անձանց ընտանեկան կյանքի, կրթության, առողջության, վերականգնման, աշխատանքի ու զբաղվածության, սոցիալական պաշտպանության, մշակութային կյանքին ու մարզական կյանքին մասնակցելու, հանգստի իրավունքները:⁴

«Կրթության մասին» Հայաստանի Հանրապետության 1999 թվականի ապրիլի 14-ի ՀՕ-297 օրենքը սկիզբ դրեց հատուկ կրթության համակարգի բարեփոխումների ու ներառական

կրթության հիմնադրման , որի հիմքում յուրաքանչյուր երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատումն է, կրթության կազմակերպումն իր համայնքում՝ առանց ընտանիքից մեկուսացնելու, և կրթության գործընթացին երեխայի մասնակցության խրախուսման սկզբունքների ապահովումը:¹

ԳԼՈՒԽ 1. ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

Երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի գնահատումը իրականացվում է մանկավարժահոգեբանական գնահատման չափանիշների և համապատասխան և նպատակ ունի սահմանելու՝

1. Երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմաններ՝ ապահովելով ծրագրային, մեթոդական և այլ միջավայրին անհրաժեշտ հարամարեցումներ:
2. ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով և դեպքերում ֆինանսավորման բարձրացման չափաքանակ տրամադրելու հիմքերը.
3. Մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների մակարդակը, ծավալները և տևողությունը:

Երեխայի կրթական կարիքների բացահայտման , գնահատման գործընթացն իրականացվում է կրթական յուրաքանչյուր աստիճանի առաջին տարում՝ առաջին, հինգերորդ և տասներորդ դասարանում, ինչպես նաև, երբ երեխայի մոտ ուսումնառության ընթացքում նկատվում են կայուն դժվարություններ:³

Գնահատումն իրականացվում է երկու փուլով.

1. Դպրոցական մակարդակի գնահատում, որն իրականացվում է հաստատության ուսուցիչների և մանկավարժահոգեբանական աջակցության խմբի կողմից՝ բացահայտելու կրթության գործընթացում երեխայի արդյունավետ մասնակցության սահմանափակումները, դրանք առաջացնող միջավայրին խոչընդոտող գործոնները և դրանց հաղթահարման խթանիչ գործոնները:
2. Տարածքային մակարդակի գնահատում, որն իրականացվում է տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրենի կողմից՝ որոշելու երեխայի մոտ այս կամ այն ֆունկցիաների խանգարման աստիճանը, և դրանով պայմանավորված՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքը:

Կրթության ցանկացած փուլում, երբ երեխայի մոտ նկատվում են կայուն դժվարություններ, ապա ծնողի համաձայնությունից հետո իրականացվում է երեխայի դպրոցական մակարդակի գնահատում: Ծնողի համաձայնությունից և 3-օրյա ժամկետից հետո կատարվում է(տնօրենի հրամանով) դպրոցական մակարդակի գնահատում՝ ուսուցիչների և մանկավարժահոգեբանական աջակցության խմբի կողմից:

Դպրոցական մակարդակում գնահատումը սկսվում է ուսուցչի դիտարկումով՝ դասապրոցեսի ընթացքում, դասամիջոցին, արտադասարանական միջոցառումների ժամանակ: Ուսուցչի և մանկավարժահոգեբանական խմբի համագործակցության արդյունքում կատարվում է տվյալների հավաքագրում երեխաների կարողությունների, հետաքրքրությունների, անձնային որակների, կարիքների և դժվարությունների, հասակակիցների հետ փոխհարաբերություններն մասին:

Եթե երեխան մի քանի ոլորտներում ունի թեթև դժվարություններ, ապա մանկավարժահոգեբանական աջակցության խումբը մշակում է կանխարգելիչ միջամտությունների պլան՝ կիսամյակային կտրվածքով ծառայությունների տրամադրման և միջավայրին հարմարեցումների վերաբերյալ:

Եթե գնահատման արդյունքների վերլուծությունը վկայում է երեխայի մոտ որևէ ֆունկցիայի խանգարման հավանականություն, ապա, երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի երկրորդ մակարդակի գնահատում է իրականացվում:

Դրա նպատակով դպրոցը, ծնողի համաձայնությամբ, տարածքային մանկավարժահոգեբանական աջակցության կենտրոն է ներկայացնում երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքի 2-րդ մակարդակի գնահատման դիմումը՝ կից փաստաթղթերով.

- Երեխայի ծննդյան վկայականի և ծնողի անձնագրի պատճեն
- Երեխայի անձնական գործի պատճեն
- Երեխայի առողջության վկայականի մասին փաստաթուղթը
- Դպրոցական մակարդակի գնահատման արդյունքների գրանցման թերթիկը
- Կանխարգելիչ միջամտության պլանը՝ առկայության դեպքում:

10-օրյա ժամկետում նշանակվում է երեխայի տարածքային մակարդակի գնահատումը սկսելու օրը: Տարածքային կենտրոնի տնօրենի հրամանով ձևավորվում է ուսումնական հաստատությունում տվյալ երեխայի տարածքային մակարդակի Գնահատումն իրականացնող մանկավարժական աշխատողների խումբ, որը ներառում է Տարածքային կենտրոնի առնվազն 3 մասնագետ՝ հատուկ մանկավարժ, հոգեբան և սոցիալական մանկավարժ: Տարածքային մակարդակի գնահատմանը մասնակցում են նաև երեխայի ուսումնական հաստատության աջակցության խումբը, երեխայի ուսուցիչները, երեխան և իր ծնողը (կամ օրինական ներկայացուցիչը):³

Տարածքային մակարդակի գնահատում կարող է իրականացվել նաև անմիջականորեն ծնողի դիմումի հիման վրա: Տարածքային մակարդակի գնահատման միջոցով որոշվում է երեխայի մոտ այս կամ այն ֆունկցիայի խանգարման աստիճանը և դրանով պայմանավորված կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքը:

Կարևոր է, որ ուսուցիչը կամ մանկավարժահոգեբանական աջակցության խումբը դիտարկման արդյունքում կարողանա պարզել, թե երեխան <<Երեխայի գործունեության գնահատման գործիք>>-ի որ ոլորտում ունի դժվարություններ և բացահայտել աջակցության չափը: Դպրոցականների համար նախատեսված երեխայի գործունեության գնահատման գործիքը բաղկացած է 20 բաժիններից. ըմբռնել հրահանգները և հետևել դրանց, հարմարեցման կարողություն, ինքնասպասարկում, խոշոր մոտորիկա, տեղորոշում և այլն:

Գործիքը կիրառող մասնագետները պետք է կատարեն օբյեկտիվ գնահատում՝ բացառելով դրական կամ բացասական վերաբերմունքը երեխայի նկատմամբ:

Գործողությունների կամ աջակցության մակարդակների նկարագրություն:
Աջակցություն չի պահանջում՝

- Լիակատար ինքնուրույնությունը
- Ձևավորվող ինքնուրույնությունը

Աջակցության անհրաժեշտություն՝

- Թեթև աջակցություն
- Միջին աջակցություն
- Մեծ հաճախականությամբ աջակցություն

- Ամբողջական կամ մշտական աջակցություն

Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ուսուցման կազմակերպման ռազմավարությունը կառուցվում է հետևյալ ելակետային դրույթների հիմքի վրա.

- կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաները մյուսների հետ հավասար իրավունքներ ունեն հանրակրթական հաստատության ընտրության և պարտադիր պետական կրթական ծրագրերի յուրացման հարցում,
- կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներն իրավունք ունեն օգտվելու հատուկ մանկավարժական, առողջապահական, հոգեբանական, սոցիալական և այլ ծառայություններից՝ անկախ նրանց ընտրած ուսումնական հաստատության տիպից,
- երեխայի համակողմանի բնականոն զարգացման տեսանկյունից նախընտրելի է նրա կրթության կազմակերպումը առանց ընտանիքից և հասարակությունից նրա առանձնացման:

Տարածքային կենտրոնի տնօրենի կողմից հաստատված երեխայի տարածքային մակարդակի Գնահատման արձանագրության և Գնահատման եզրակացության մեկ օրինակը պահվում է Տարածքային կենտրոնում, իսկ մեկը տրվում է երեխայի ծնողին:

Համաձայնության դեպքում ծնողը Գնահատման արձանագրությունն ու Գնահատման եզրակացությունը ներկայացնում է իր երեխայի կրթության վայր հանդիսացող հանրակրթական ուսումնական հաստատության տնօրենին:

Երեխայի տարածքային մակարդակի Գնահատման արձանագրությունն ու Գնահատման եզրակացությունը ծնողի կողմից ստանալուց հետո, առավելագույնը 5-օրյա ժամկետում, ուսումնական հաստատության տնօրենը դիմում է տարածքային կառավարման պետական մարմին՝ վկայագրելու երեխայի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիքը:

Ծնողի կողմից տարածքային մակարդակի Գնահատման արդյունքները կարող են բողոքարկվել Հանրապետական կենտրոն:⁵

**ԳԼՈՒԽ 2. ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԴԵՐԸ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՈՒԿ
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԿԱՐԻՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ**

Ընտանիքները որոշիչ դեր ունեն ներառական կրթության գործընթացում: Նրանք ակնառան են երեխայի տարրական դպրոցից միջին, ապա ավագ դպրոց փոխադրմանը: Այդ դեպքում ինչո՞ւ են ծնողները հաճախ փոքր դեր կատարում իրենց երեխաների կրթության գործում: Պատմականորեն ընտանիքին դուրս են մղել երեխայի կրթության հարցերով զբաղվող թիմի աշխատանքից՝ նրանց հիմնականում թողնելով մասնագիտական կարծիք լսողի դերը: Նույնը եղել է Հայաստանում, որտեղ ծնողների և մասնագետների միջև երկխոսությունը հաճախ շարունակում է հետևել առավել ավանդական, հիերարխիկ մոտեցմանը:

Ծնողները կամ ընտանիքները հիմնականում ներկայանում են հանդիպումների՝ թեստերի արդյունքներին ծանոթանալու կամ իրենց երեխային վերաբերող որոշումները լսելու համար: Դպրոցը ծնողների հետ, որպես կանոն, կապվում է, երբ նրանցից որևէ բան է հարկավոր կամ երբ ինչ-որ բան է պատահել: Ընտանիքների դերի փոփոխությունը՝ պլանավորման գործընթացին վերաբերող տեղեկատվությունը պասիվ ստացողից դեպի ակտիվ մասնակցողի, վճռական նշանակություն ունի կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող աշակերտների ներառական կրթության պլանավորման համար: Այս փոփոխությունը թե՛ ընտանիքների և թե՛ մասնագետների համար ինքնին հսկայական փոփոխություն է: Այս փոփոխությունը կարևոր է, քանի որ ընտանիքները երեխայի մասին տիրապետում են առավել հարուստ տեղեկատվության, քան մասնագետները և գիտեն ավելին, քան վկայում են թեստերի արդյունքներն ու գնահատականները: Ընտանիքների մեծ մասը գիտակցում է երեխայի առաջընթացն ու կարիքները, սակայն, հիմնականում, մնում է որպես չօգտագործված ռեսուրս:⁴

Կրտսեր դպրոցական տարիքում դպրոցի հետ ամուր հարաբերությունների հաստատումը օգնում է երեխային և նպաստում նրա ընտանիքի ու դպրոցի մեջև հարաբերությունների զարգացմանը: Հետագայում՝ երեխայի հասունացման ընթացքում, ընտանիքում արդեն ձևավորված են լինում մասնագետների հետ աշխատելու հմտություններ: Այս գործընկերությունը պահանջում է ընտանեկենսորոն մոտեցում, ինչը

չի սահմանափակվում ծնողներով: Ընտանիքի վրա կենտրոնացած գործընկերությունում հանդես են գալիս ընտանիքի մյուս անդամները՝ նույնպես՝ տատիկները, պապիկները, քույրերը, եղբայրները և նույնիսկ ընտանիքի ընկերները: Այս գլխում, ընտանիք ասելով հասկանում ենք մարդկանց ավելի լայն շրջանակ:

Երեխայի կրթության պլանավորման գործընթացում ընտանիքին ներգրավելը հնարավոր է միայն մասնագետների կողմից գործընկերության հմտություններին կատարելապես տիրապետելու դեպքում: Միայն ծնողների մասնակցության ապահովումը երբեմն շատ կարևոր նվաճում է, որը հաղորդակցումը դարձնում է փոխհարաբերություն: Հարկավոր է նկատի ունենալ ընտանիքի բոլոր անդամների մասնակցության խրախուսումը: Մասնակիցների մեջ մտնում են ինչպես ծնողները, այնպես էլ ընտանիքի մերձավոր անդամները: Հասկանալու համար ընտանիքի դերը սովորողի ուսուցման գործընթացում ինչ փուլում է գտնվում, առանձնացվում է երեք մակարդակ՝ *ներկայություն, մասնակցությունը* և *ներգրավվածությունը*:

Ներկայության հիմնական նպատակն է՝ ծնողին օգնել, որ երեխային տեսնի որպես ներառական միջավայրի մասնիկը և գիտակցի իր դերը երեխայի կրթության գործում: *Մասնակցությունը* ենթադրում է ծնողների ներկայությունը դպրոցական միջոցառումներին և ժամանակ առ ժամանակ այցելությունները դպրոց՝ ծանոթանալու տարբեր մանկավարժական միջոցներին, որոնք կարող են օգտագործվել տանը՝ իրենց երեխային օգնելու համար:

Ներգրավվածության փուլում ծնողները և ուսուցիչները սկսում են համագործակցել՝ միմյանց տեսնելով որպես երեխայի կրթության գործընկերներ: Ներգրավվածությունը պահանջում է բարձր մակարդակի համագործակցություն և հզորացնում է ընտանիքին, ուսուցչին ու բազմամասնագիտական թիմի մյուս անդամներին: Միաժամանակ, ներգրավվածությունը ընտանիքին հնարավորություն է տալիս զարգացնելու երեխային օժանդակելու ստեղծագործական մոտեցումները: Գործընթացը պահանջում է ժամանակ և նպատակասլացություն, բայց հզորանալով՝ ընտանիքը դառնում է թիմի և դպրոցական համայնքի լիարժեք անդամ՝ ձգտելով հասնել երեխայի լավագույն շահի իրացմանը:⁶

Մոսկ մասնակցությունից դեպի ներգրավվածություն մեկ քայլ է: Այն ցույց է տալիս դպրոցի դիրքորոշումը ընտանիքների ներքին կարողության ճանաչմանն ու նրանց թիմի լիիրավ անդամ ընդունելուն ընդառաջ: Իրենց ներգրավված զգալով՝ մարդիկ անցնում են գործի ստանալու այն, ինչը ցանկանում են և ինչի կարիքն ունեն: Հաճախ ընտանիքները դպրոցում չեն ունենում ներգրավվածության զգացում և, իրենց անգոր զգալով՝ հեռանում են գործընթացից: Ուժեղ, զորացնող գործընկերային հարաբերությունների պարագայում մասնագետներն ընտանիքի համար ստեղծում են զարգանալու և թիմային գործընթացում ակտիվ դերեր ստանձնելու հնարավորություններ:

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ՄԱՍ

Գոյություն ունեն դասավանդման ամենատարբեր մոտեցումներ, որոնք ուսուցիչների կողմից կարող են օգտագործվել դասարանում համընդհանուր ձևավորման խթանման համար: Ներառական կրթության հաջողությունը պայմանավորված է բազմաթիվ մակարդակներում համագործակցությամբ: Թեև բազմամասնագիտական թիմերը կարևոր են երեխային կրթության մեջ ներգրավելու համար՝ ներառումը լավագույնս իրականացնելու, երեխաների ու նրանց ընտանիքների կարիքները հաշվի առնելու հարցում առավել կարևոր է դասարանում առկա համագործակցությունը:

Բարեհաջող կրթական միջավայր ստեղծելու կարևոր նախապայման է դասավանդմանը մեկ այլ տեսակետից մոտենալը: Դպրոցի ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործումը ապահովում է ուսումնառության առավել հաճելի միջավայր՝ լավագույնս բավարարելով ուսման ամենատարբեր կարիքներ ունեցող երեխաներին անհրաժեշտ պայմանները: Ներառական դասարաններում բոլոր երեխաներին ամենաարդյունավետ կերպով դասավանդելու համար կիրառվում է մի մոտեցում, որը հայտնի է որպես համատեղ դասավանդում:

Համատեղ դասավանդմանը վերաբերող հետազոտությունները դեռևս վաղ փուլում են, սակայն ըստ հետազոտությաններից մեկի՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող աշակերտները համատեղ դասավանդման կիրառման դեպքում առավել ներգրավված են լինում դասապրոցեստում, առավել բարձր գնահատականներ են ստանում, քան մեկ ուսուցչի կողմից դասավանդվող դասերին:

Աշակերտները նշում են, որ իրենց ավելի շատ է աջակցություն տրամադրվել, օգտագործվել են դասավանդման տարբեր ոճեր: Համատեղ դասավանդումը ուսուցիչներին տալիս է անհրաժեշտ աջակցություն ունենալու հնարավորություն, միաժամանակ աշակերտների համար ապահովելով ներգրավվածություն դասապրոցեստում: Համատեղ դասավանդումը, ինչ-որ տեղ, մարտահրավերներ է ուսուցիչների համար, քանի որ վերջիններս պետք է վերանայեն իրենց աշխատանքի ոճն ու միմյանց փոխլրացնեն իրենց ուժեղ կողմերով:

Ռիստմնական տարվա ընթացքում, իրենց սովորողներին ճանաչելով և օգնելով աշակերտներին նկարագրող տեղեկատվական աղբյուրներից, ուսուցիչները կարող են

դասավանդումը հարմարեցնել իրենց սովորողների կարիքներին: Միննույն ժամանակ համընդհանուր ձևավորման գաղափարական հիմքը համահունչ է հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների կոնվեցիայի(8) առավել լայն փիլիսոփայությանը: Գործնականում բազմազան միջոցների կիրառմամբ նյութը ներկայացնելը, արտահայտվելու համար բազմաթիվ հնարավորություններ ընձեռելը, և սովորողի համար ներգրավվածության բամազան միջոցների տրամադրումը կարող է տարբեր դասարաններում տարբեր լինել: Օրինակ՝ ուսուցիչը կարող է ցուցադրել տեսահոլովակ, որպեսզի սովորողները կարողանան միաժամանակ կարդալ տեղեկատվությունը: Սա կարող են կիրառել լսողության խանգարումներ ունեցող երեխաների համար:

Նյութի պատրաստման բազմազան միջոցներից է թատրոնը, սահիկաշարը, նկարներ: Իսկ արտահայտվելու միջոցներ են արձագանքի քարտերը, բանավոր արտահայտում, հասկացությունների քարտեզավորում և այլն:

ՈՒՀԶ-ը ուսուցիչների կողմից դասը պլանավորելիս, գործընթացի հիմքում դրվում է համընդհանուր ձևավորման բոլոր 3 սկզբունքները՝ նյութի մատուցման, արտահայտվելու և ներգրավելու ճկուն միջոցներ: Հայաստանում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաները ունեն անհատական ուսուցման պլաններ: ԱՈՒՊ-ը ունի 3 հիմնական նպատակ՝ հասանելիություն, մասնակցություն և առաջընթաց:

Ուսումնական գործընթացի լավ ձևավորման համար ուսուցիչները պետք է մշտապես գնահատեն իրավիճակները՝ ապահովելով հարգանք սովորողների կրթության իրավունքների նկատմամբ և մշտապես պլանավորեն նրանց կրթական կարիքների բավարարումը:

Երբ կատարված է երեխային բացահայտելու առաջին քայլը և կարիքի գնահատմը, հաջորդ քայլը երեխայի ունեցած ուժեղ կողմերի վրա հիմնված(չկա երեխա, ով չունենա ուժեղ կողմ: Մեկը լավ նկարում է, մյուսը ունի զարգացած հիշողություն), կառուցում ենք դասի ընթացքը և ընտրում դասի մեթոդը՝ զարգացնելով երեխայի թույլ կողմերը: Ցուցաբերելով երեխային անհատական մոտեցում, ուսուցիչը հաշվի առնելով երեխայի ունեցած դժվարությունները թեթևացնում է նախատեսված դասի թեման և ընտրում նյութը հաղորդելու դասավանդման այն մեթոդը, որը առավել հասանելի կդարձնի մատուցվող նյութը:

Քանի որ մտավոր հետամնացություն ունեցող երեխան ունի աղքատութառապաշար և հիշողության ցածր շեմ, պլանավորված նյութը առավել արդյունավետ մատուցելու համար հարկավոր է կիրառել մի շարք գննական պարագաներ՝ նկարներ, քարտեր *Օր. '3-րդ դասարանում Մայրենի առարկայից <<Հայրենիք, ես մի զարկն եմ քո բազկի>> թեման անցնելիս երեխան ծանոթանում է Հայաստանի բոլոր հերոսներին և նրանց կատարած սխրանքներին: Սովորում է Հայաստանի մասին բանաստեղծություններ, հանելուկներ, առածներ, կարողանում է լուծել խաչքառեր, կազմել ակրոստիքոսներ, գրել հնգյակներ հայրենիքի վերաբերյալ: Վերը նշվածը արդյունավետ յուրացման համար դասապրոցեսին կիրառվում են նկարներ, պաստառներ, դիդակտիկ պարագաներ:*

Հետազոտությունը կատարել եմ 3-րդ դասարանում: *Դասն անցկացրեցի բնականոն հունով: Հարցերով ամփոփեցի հանձնարարված դասը: Դասին մասնակցում էին բոլոր աշակերտները՝ բացառությամբ մեկ աշակերտի: Թեման՝ <<Հայոց հրաշքը՝ Մեսրոպ Մաշտոց>> դասն էր: Նրան հանձնարարեցի դասից դուրս բերել իր համար անհասկանալի բառերը: Նա կատարեց այդ հանձնարարությունը ուսուցչի օգնականի օգնությամբ՝ դուրս բերելով հետևյալ բառերը՝ հերոս, արարել, ձուլել, հուշարձան, զինվոր:*

Պաստառների, նկարների, քարտերի միջոցով բացատրեցի նրան այդ բառերի իմաստը և նշանակությունը: Դասարանը բաժանեցի 3 խմբի: Նրան կցեցի խմբերից մեկին և հանձնարարեցի յուրաքանչյուր խմբին՝ դուրս գրել ուղղագրական արժեք ներկայացնող բառերը, բացատրել <<Ցրվեց հայր, բայց չձուլվեց...>> արտահայտությունը, ինչու է հեղինակը փառաբանում Մեսրոպ Մաշտոցին:

Հետևելով և ուսումնասիրելով խմբի աշխատանքը, նկատեցի, որ այդ աշակերտը հետաքրքրություն է ցուցաբերում և ինքն էլ է մասնակցում այդ աշխատանքներին: Դասի կշռադաստման փուլում կիրառեցի <<Քառաբաժան>> մեթոդը: Նա մասնակցեց աղյուսակի լրացմանը: Պաստառի վրա ցույց տվեց Մեսրոպ Մաշտոցի նկարը, հայոց այբուբենը: Հաջորդ դասը <<Զրույց բացատրում>> թեման էր: Նորից կցեցի մի խմբի հետ և նկատեցի, որ ինքն էլ է մասնակցում խմբային աշխատանքին: Արդյունքում հասկացա, որ նման երեխաների հետ աշխատելիս պետք է ցուցաբերել անհատական մոտեցում, օգտագործվեն շատ դիդակտիկ նյութեր, իրենք անմիջապես մասնակցեն դասապրոցեսին և միշտ մնան ուսուցչի ուշադրության կենտրոնում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով՝ հանրակրթական դպրոցներում կարող ենք հանդիպել շատ երեխաների, որոնց կրթական կարիքները բազմազան են: Սակայն, ինչով է տարբերվում տարրական դասարանների երեխաների կրթական կարիքների բազմազանությունը և բարդությունը ավելի բարձր դասարանների երեխաների կրթական կարիքների համեմատ: Նրանով, որ հանրակրթական դպրոց մուտք գործած յուրաքանչյուր երեխա, անկախ կրթական կարիքից, ունի ադապտացիայի հետ կապված դժվարություններ, ինչը էլ ավելի արտահայտված է կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների մոտ: Կարելի է ենթադրել, որ տարրական դասարաններում սովորող կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների ներառումը ավելի երկարատև և բարդ գործընթաց է, քան բարձր դասարաններում:

Ներառական կրթությունը յուրաքանչյուր երեխայի համար, այդ թվում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող, զարգացման առանձնահատկություններին համապատասխան, անհրաժեշտ պայմանների և հարմարեցված միջավայրի ապահովման միջոցով կրթական գործընթացին առավելագույն մասնակցության և հանրակրթության պետական չափորոշիչով սահմանված արդյունքի ապահովումը:

Անկախ երեխաների առանձնահատկություններից, ընտանիքները ազդեցություն են ունենում երեխաների ամենօրյա կյանքի վրա և ըստ այդմ անբաժանելիորեն կապված են դպրոցների և աշակերտների միջև ամենօրյա հարաբերությունների հետ: Ուստի, որոշումների կայացումը, որը անտեսում է ընտանիքի տեսակետը, դատապարտված է ձախողման:

Բոլոր ներառող ուսուցիչները պետք է հասկանան ընտանիքների դերը կրթության մեջ և ակտիվ ու կառուցողական ձևերով նպաստեն նրանց ներգրավմանը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. << Կրթության մասին>>, ՀՀ օրենք,
2. << Հանրակրթության մասին>> ՀՀ օրենք,
3. <<Կրթության կազմակերպման մանկավարժահոգեբանական աջակցության ծառայությունների տրամադրման կարգ>>>,
4. <<Ներառական կրթության ռազմավարություններ>> դասագիրք,
5. <https://www.arlis.am>
6. <https://www.unicef.org/armenia/>